

Netwerk Samenleving en Detentie
p/a Liga voor de Mensenrechten
J. Van Stopenberghestraat 2
9000 Gent
Tel. 09 223 07 38

NETWERK SAMENLEVING & DETENTIE

Memorandum aan de formateur van de nieuwe federale regering over het gevangenisbeleid in de komende legislatuur

Uitgangspunten

Om de huidige toestand fundamenteel te verbeteren dient een goed gevangenisbeleid een **prioriteit** te zijn van de regering. Dit veronderstelt een goed uitgebouwde **visie** op de zin, de inhoud, en de uitvoering van de vrijheidsberoving. Deze visie dient te steunen op de principes die in artikel 9 tot 13 van de basiswet betreffende het gevangeniswezen geformuleerd worden. Daarin wordt gesteld dat het strafkarakter van de gevangenisstraf van de veroordeelden bestaat in de vrijheidsberoving, dat de uitvoering van deze vrijheidsstraf gericht moet zijn op herstel van het aangerichte onrecht en op rehabilitatie en de re-integratie van de dader, en dat de verdachten geacht worden onschuldig te zijn zolang ze niet veroordeeld zijn.

Nu bestaat er een dramatische kloof tussen een dergelijke visie en de huidige situatie. Het Netwerk wil in deze tekst aangeven welke acties het meest noodzakelijk zijn. Het Netwerk sluit zich hierbij aan bij de standpunten in het memorandum van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, maar legt eigen accenten.

De prioriteiten van het Netwerk

1. Hoogste prioriteit moet gaan naar de **geïnterneerden**. Hun behandeling is volstrekt ondermaats. België werd door de Raad van Europa hiervoor herhaaldelijk terechtgewezen. De nieuwe wetgeving en de initiatieven van de vorige minister, zoals de installatie van de zorgteams, zijn stappen in de goede richting, maar de aangekondigde maatregelen moeten verder uitgevoerd worden en de nodige middelen moeten vlug vrijgemaakt worden. Aandacht van de federale overheid moet ook gaan naar het verder zetten en uitbreiden van de lopende projecten waarin samengewerkt wordt met psychiatrische instellingen en met voorzieningen van de Vlaamse Gemeenschap.
2. De **goedgekeurde wetgeving** (interne en externe rechtspositie van gedetineerden, en strafuitvoeringsrechtbanken) moet snel en volledig uitgevoerd worden, en de nodige middelen moeten vrijgemaakt worden. Deze wetten zullen vele wantoestanden die nu heersen kunnen wegwerken. Ook moet men durven bekijken of bepaalde bepalingen die uit het ontwerp van de basiswet op de interne rechtspositie geschrapt zijn (onder andere het recht op privacy - een man een cel - , en het recht op werk) in de wet opgenomen kunnen worden. Bij de toepassing

NETWERK SAMENLEVING & DETENTIE

van deze wetten is een goed functioneren van de Centrale Toezichtsraad en de Commissies van Toezicht essentieel.

3. De **overbevolking** een probleem, dat punt 1 en 2 zwaar hypothekeert. Uitbreiding van de capaciteit is slechts een oplossing op korte termijn. Fundamenteler is dat men het opsluitings- en bestraffingsbeleid onder ogen durft nemen, en in overleg met de magistratuur maatregelen neemt die de gevangenisbevolking niet meer doen stijgen, en zelfs doen dalen. Dit is verantwoord omdat criminologisch onderzoek aantoont dat de gevangenisstraf op zich weinig effect heeft op de criminaliteitscijfers. Er zijn andere maatregelen mogelijk om te reageren op criminaliteit. Veel aandacht moet gaan naar de voorlopige hechtenis die nu leidt tot te veel opsluitingen.

4. **Herstel, en re-integratie** moeten in de strafuitvoering veel meer aandacht krijgen. Om deze doelstellingen te realiseren moet het klimaat in de gevangenissen grondig wijzigen, en moet nauw en loyaal samengewerkt worden met gemeenschappen en gewesten. Justitie moet die samenwerking stimuleren, en haar personeel in die richting sturen. Aandacht moet er bij de verschillende overheden ook zijn voor een grondige verbetering van het sociale statuut van de gedetineerde. Nu zijn er verschillende wettelijke bepalingen, onder andere inzake de werkloosheid en het leefloon, die een normale herintrede op de arbeidsmarkt en de re-integratie in het algemeen ernstig bemoeilijken. Ook dient bekeken te worden of er op een verantwoorde manier omgegaan wordt met het uittreksel uit het strafregister.

5. De vrijheidsberoving is een ultieme maatregel, als alle andere gefaald hebben. Er is blijvend nood aan een **goed sociaal beleid** dat integratiebevorderend werkt. Zulk beleid voorkomt het afglijden naar de criminaliteit. Dit legt een grote verantwoordelijkheid op federale én gemeenschaps- en gewestoverheden die over de beleidshefbomen beschikken (sociale zekerheid, rechtsbedeling, onderwijs, opvoedingsondersteuning, tewerkstelling, armoedebestrijding, welzijn en gezondheid,.....).

6. Een efficiënt beleid inzake de problematiek van de detentie vraagt om een geïntegreerd beleid. De samenwerking tussen de verschillende overheden moet gestalte krijgen in een **nieuw samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten**. In dit nieuwe samenwerkingsakkoord dienen de actuele federale (interne en externe rechtspositie van gedetineerden, strafuitvoeringsrechtbanken) en Vlaamse ontwikkelingen (strategisch plan voor de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden) in rekening te worden gebracht. Die samenwerkingsakkoorden zijn noodzakelijk opdat gedetineerden hun recht op hulp- en dienstverlening kunnen uitoefenen. Ook is er behoefte aan permanent overleg tussen verschillende departementen die met de problematiek van de detentie te maken hebben, zodat

NETWERK SAMENLEVING & DETENTIE

ze tot beleidsafstemming en tot een permanente opvolging van de praktijkontwikkelingen komen.

7. Het **gevangeniswezen moet goed en efficiënt gemanaged** worden. Het personeelsbeleid moet daarin veel aandacht krijgen. De penitentiaire beambten moeten beter, en dus langer opgeleid worden. De toelatingsvoorwaarden moeten omhoog. Het personeel dient meer betrokken te worden bij het beleid in de instellingen, en verdient een echt HR-management. Er moeten veel meer ruimte en middelen komen voor een goede on-the-job-training, zodat het huidige personeel een upgrade krijgt. In het kader van dat personeelsbeleid moet ook werk gemaakt worden van een regeling inzake de minimumbezetting bij stakingen.

8. Binnen het gevangeniswezen moeten de middelen voor de **geestelijke verzorging** door aalmoezeniers, imams en morele consultants gegarandeerd worden. Zij moeten ook de nodige faciliteiten krijgen om hun werk naar behoren te kunnen doen.

Tot slot

De overheden in ons land zijn er trots op wanneer blijkt dat wij op bepaalde terreinen bij de top van Europa behoren, en zij lanceren ambitieuze plannen om de kop van de rangschikking te halen wanneer we niet bij de besten van de klas zijn. We moeten in ons gevangeniswezen dezelfde ambitie aan de dag leggen. Er was een tijd dat België in zijn penitentiaire politiek **een voorbeeld voor Europa** was. Wij hopen dat deze regering wil gaan voor een efficiënte, humane en progressieve strafuitvoering waar anderen van kunnen leren.

Voor het Netwerk Samenleving en Detentie:

Marc Tassier, voorzitter (marc.tassier@skynet.be)

Angela van de Wiel, secretaris (angela@mensenrechten.be)

Frederik Janssens frederik.janssens@derodeantraciet.be